

підприємства, необхідно максимально застосовувати синтетичні критерії, які би враховували не тільки фінансові, але й нефінансові результати діяльності.

Література

1. Geanuracos J. Performance Measurement: The New Agenda. – London, 1993.
2. Kaplan R.S., Norton D.P. The Balanced Scorecard. – Boston, 1996.
3. Koc S., Borkowska M. Sprawozdawczość finansowa. – Warszawa: PWE, 1995.

УДК 332.146.009.12:303.43

Ст. наук. співроб. Ф.А. Важинський, канд.
екон. наук; мол. наук. співроб. В.М. Черторижський – ІРД НАНУ

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ РЕГІОНУ – СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМОК ПІДВИЩЕННЯ ЙОГО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Розглянуто питання еколого-економічної політики регіону та конкурентоспроможність природного капіталу.

Ключові слова: природний капітал, екологічна інфраструктура, конкурентоспроможність, регіон.

Senior research worker F.A. Vazhyns'ky;
junior research worker V.M. Chertoryzhs'ky – IRD NANU

Ecologization of region is strategic direction of increase of his competitiveness

The question of ecological-economic policy of region and competitiveness of natural capital is considered.

Keywords: natural capital, ecological infrastructure, competitiveness, region.

Екологічна привабливість регіону як складову його конкурентоспроможності визначають природним капіталом регіону, адекватно до невиснажливого природокористування регіональною екологічною політикою та рівнем розвитку екологічної інфраструктури.

Екологічна інфраструктура як система включає такі інфраструктурні компоненти: виробничу інфраструктуру – середовищезахисні, ресурсозберігаючі технічні та технологічні об'єкти; державну (інституціональну) інфраструктуру – органи управління природоохоронною діяльністю і природокористуванням, організаційні структури, системи моніторингу, обліку, контролю і т.ін., а також власне ринкову інфраструктуру.

Елементами досконалої екологічної привабливості можна розглядати позитивні зовнішні ефекти (екстерналії), які "виробляє" екорегіон, екосистемні послуги, які дають змогу мінімізувати від'ємні зовнішні ефекти (екстерналії), що виникають внаслідок перенесення забруднень із одного регіону в інший, продуктивне використання ресурсів.

Побудова системи екологічної інфраструктури на території регіону передбачає виконання таких завдань:

- 1) зберегти екологічний баланс території, змобілізувати екологічні ресурси природного середовища;
- 2) управляти природними процесами, раціонально та науково обґрунтоване використання природних ресурсів;

- 3) забезпечувати підтримуючого розвитку природного середовища та умов, сприятливих для людини;
- 4) передбачення та усунути відставання екологічної інфраструктури від потреб господарського комплексу, оскільки власне інфраструктура виступає важливою умовою ефективного росту обсягів екологічного виробництва, поліпшення кооперування, співпрацю з іншими областями;
- 5) прогнозувати розвиток екологічної інфраструктури, який повинен зорієнтувати у кількісних та якісних потребах у транспорті, зв'язку, інженерному забезпеченні.

Для оптимального користування регіональними природними ресурсами необхідно розробити цільову програму раціонального економічного освоєння того чи іншого регіону. Ця програма повинна включати заходи з обліку, охорони, оцінки, використання та відтворення природних ресурсів регіону.

Процес розроблення програми має включати такі етапи:

- оцінка природно-ресурсного потенціалу регіону (екологічного ринку) та екологічної інфраструктури регіону як головної умови адаптації до транскордонності та наступної євроінтеграції;
- вивчення чинників та процесів, що впливають на подальшу екологізацію регіону та його екологічну інфраструктуру;
- розроблення прогнозу економічних і соціальних наслідків розвитку системи екологічного ринку і поширення впливу процесу екологізації на конкурентоспроможність прикордонного регіону;
- розроблення конкретних пропозицій щодо удосконалення організаційно-економічного механізму підвищення ефективності регіональної екологічної інфраструктури та її впливу на формування конкурентних переваг регіону.

Для розв'язання екологічних проблем та реалізації програми на регіональному рівні має бути створено науково-практичну екологічну раду, до складу якої входили б не тільки представники регіональної адміністрації, але й спеціалісти академічної та прикладної екологічної науки.

Створення цього органу на рівні регіону дасть змогу забезпечити вирішення таких завдань:

- облік регіональних особливостей екологічних наслідків розвитку продуктивних сил окремих регіонів країни, великих міст і міських агломерацій;
- гармонізацію політики і законодавства в галузі охорони навколишнього середовища;
- контроль і запобігання забруднення навколишнього середовища;
- фінансові механізми, охоплюючи екологічну конверсію зовнішнього боргу;
- ідентифікацію транскордонних проблем країн учасниць процесу;
- переорієнтація господарської діяльності й інфраструктури на екологічно прийнятні форми, саме існування яких сприятиме досягненню високого ступеня природозбереження, забезпечення зайнятості місцевого населення у цих структурах;
- забезпечення гармонійного сполучення поселень і господарських об'єктів із довкіллям;
- створення довготермінової екологічно обґрунтованої системи обмеження господарської діяльності на основі функціонального поділу на зони, території й акваторії;
- територіальна охорона, збереження наземних і водних співтовариств і територій та забезпечення їх захисту.

Порівняльні конкурентні переваги регіону становлять наявні тут природні ресурси, що впливають на рівень його конкурентоспроможності. З метою посилення впливу на конкурентоспроможність регіону екологічного чинника та активізації наявних у регіоні порівняльних переваг, пов'язаних із функціями природного капіталу, доцільно розробити спеціальний еколого-економічний компенсаційний механізм, що давав би змогу враховувати і компенсувати як позитивний екологічний вклад окремих регіонів України, так і негативний – різного роду забруднення, що є наслідком діяльності одного суб'єкта і завдають шкоди іншому (в економічних термінах це екстерналії).

Пріоритет зростаючої економічної цінності природи, адекватна економічна оцінка щодо природних ресурсів і екологічних послуг можуть бути реалізовані в еколого-економічному механізмі за такими напрямками:

- посилення еколого-економічних вимог до проектів у процесі державної екологічної експертизи. Поступове підвищення економічного бар'єру для брудних технологій;
- екологізація податкової системи, прискорення зростання природно-ресурсної частки податків;
- вдосконалення й індексація екологічних платежів і штрафів;
- оцінка "екологічної правильності" напрямів економічного розвитку на базі макроекономічних показників (ВВП, ВВП), розрахованих з врахуванням екологічного чинника. Такі показники розрахунків повинні бути взірцем як для країни в цілому, так і для окремих її регіонів;
- адекватний облік екологічної шкоди, завданий здоров'ю і майну людини. Об'єктивна оцінка реальної і потенційної шкоди необхідна в екологічному праві, екологічній експертизі, екологічному страхуванні, проектному аналізі, інвестиційній діяльності, екологічному аудиті;
- розроблення економічної частини кадастрів природних ресурсів;
- реалізація принципу "забруднювач платить" через інтернаціоналізацію зовнішніх ефектів (екстерналій), що дасть змогу включити екологічні витрати, які покриваються зараз суспільством, у внутрішні витрати і ціну продукції забруднювача;
- підвищення конкурентоспроможності екологічних і ресурсозберігаючих проектів/програм порівняно з техногенними проектами/програмами;
- стимулювання розширення системи екологічного страхування;
- періодичне ліцензування всіх видів економічної діяльності з урахуванням зростання в часі економічної цінності природи;
- облік зростаючої економічної цінності природи в економічному, соціальному, екологічному плануванні та прогнозуванні, а саме в регіональних програмах соціально-економічного розвитку, планах дій з охорони довкілля (національних, регіональних, локальних);
- адекватний облік екологічного чинника у процесах приватизації, зміні власника;
- облік глобальних вигод від природи України.

Для охорони природи в регіоні залучити методи управління, які зорієнтовані на ринкові відношення в економіці, тобто:

1. Перейти у сфері природокористування до системи рентних платежів, вилучаючи платежі за використання асиміляційного потенціалу (платежі за забруднення), що дають змогу найбільш ефективним чином реалізовувати права громадян на сприятливе середовище існування, і збереження природного потенціалу та при цьому зважати на функції держави як основного власника природних ресурсів.

2. Створити механізм вилучення коштів з господарюючих суб'єктів, які експлуатують ці ресурси, і спрямувати їх на цільове використання у відновленні природних ресурсів і відтворенні порушеної якості природного середовища.
3. Реалізувати у повному обсязі принцип "забруднювач платить" на основі нових правових і економічних підходів, які дають змогу компенсувати екологічну шкоду, що завдають довкіллю.
4. Застосувати сумісну з міжнародними і вітчизняними стандартами сучасну методологію економічної оцінки природних ресурсів, їх ринкову вартість, яка забезпечує тотожною інформаційною базою процеси, які пов'язані з прийняттям рішень у сфері регулювання природокористування та охорони довкілля на всіх рівнях, починаючи з визначення стратегічних напрямів розвитку економіки регіону щодо оцінки конкретних інвестиційних проектів та платежу за використання природних ресурсів або компенсацію за задану їм шкоду у грошовій формі.
5. Створити правову і організаційну основу для реалізації ринкових методів охорони природи; зберегти цінні території методами містобудівного і земельного регулювання та планування розвитку території. Цей напрямок найтісніше пов'язаний з створенням системи екологічних вимог і обмежень при здійсненні будь-якої господарської діяльності та встановлення ставок штрафних санкцій за їх порушення або невиконання.

Перехід від перевитратного шляху використання природних ресурсів до ощадливого, є найважливішим і цікавим на який необхідно реагувати нестандартно. Наведені вище приклади певних заходів дають змогу поєднати екологію і економіку в регіонах з наступним врахуванням екологічного чинника у соціально-економічному розвитку, що дасть змогу стимулювати подальше зростання економічної цінності природи в регіонах, а у перспективі дасть змогу прогнозувати сталий розвиток регіону з огляду на наявний стан та притаманні особливості.

Література

1. Сухорукова С.М. Экономика и экология. – М.: Изд-во МГУ, 1999. – С. 7.
2. Стадницький Ю. До проблеми концепції екологічної політики України і механізму її реалізації. – Економіка України" № 1, 2003. – С. 75-79.
3. Московкин В. Механизмы компенсации экологического ущерба// "Бизнес-информ" № 1, 1996. – С. 26-30.
4. Cooperative Mechanisms Under the Kyoto Protocol. The Path Forward \ Environmental Defense Fund. 1998. June.

УДК 35.10.339 Т9

Магістрант О.В. Гнідець;
проф. М.М. Павлишенко – Львівська КА

РИЗИК ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ ЗРОСТАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Досліджено сутність категорії прибутку, розглянуто різноманітні підходи до визначення його змісту, основні чинники та вплив ризику на прибуток.

Master's degree O.V. Gnids'; prof. M.M. Pavlyshenko – Commercial Academy of Lviv

Risk as one of factors of growth of income of enterprise

Essence of category of income is explored, considered the varied approaches to determination of his maintenance, basic factors and influencing of risk on an income.